

Rubriku *Dugo 19. stoljeće* (551-625) otvara Željko Holjevac s prikazom života jednog dijela Hrvatsko-slavonske Vojne krajine u radu *Karlovački generalat 1802. godine: ustrojstvo, naselja i stanovništvo* (553-571) utemeljenom na popisu iz Ratnog arhiva u Beču. Društvenim i političkim temama bave se naredna dva teksta. U prvom, *Slobodni pojedinci u slobodnom narodu. Građanske i političke slobode u hrvatskom tisku sredinom 19. stoljeća* (573-584), Vlasta Švoger analizira način na koji je hrvatska politička elita okupljena oko liberalno orijentiranih novina shvaćala građanska i politička prava i slobode, dok drugi rad autora Stjepana Matkovića, *Anonimni bečki izvor o banskoj Hrvatskoj u doba prve vladavine Hrvatsko-srpske koalicije (1906.-1907.)* (585-598), na temelju spomenutog izvora govori o političkim odnosima u Hrvatskoj na početku 20. stoljeća. *Dvije propovijedi nadrabina dr. Hoose Jacobija. Prilog povijesti hrvatsko-židovskih odnosa* (599-625) završni je rad ove rubrike u kojem autor Mato Artuković u kontekstu antisemitizma u istočnoj i srednjoj Europi s kraja 19. stoljeća prikazuje položaj židovske zajednice u Zagrebu i Hrvatskoj.

Zaključna rubrika, *20. stoljeće* (627-678), sadržava tri rada koji se bave tematikom Domo­vinskog rata. U prvom pod naslovom *Javno djelovanje Saveza komunista – Pokreta za Jugoslaviju u Hrvatskoj tijekom 1991. godine* (629-644) Nikica Barić prati rad spomenute stranke u turbulentnom vremenu prvih ratnih godina i njezino neslaganje, kako s novom hrvatskom vlasti, tako i sa srpskim nacionalistima, dok u drugom, *Prilog poznavanju rušenja katoličke župne crkve sv. Ivana Nepomuka u Glini* (645-665), Jakša Raguž na temelju arhivske građe prikazuje okolnosti i tijek uništenja spomenute crkve od strane srpskih oružanih postrojbi. Zaključni tekst ove rubrike, a ujedno i čitavog zbornika, rad je Šimuna Penave naslovljen *Bibliografija radova o Karlovcu u Domovinskom ratu* (667-678) u kojem se, uz kratki uvodni i zaključni dio, donosi popis 107 radova tiskanih na spomenutu temu u razdoblju od 1991. do 2013. godine.

Kako se moglo vidjeti, *Zbornik u čast Milana Kruheka* donosi niz vrijednih priloga koji doprinose boljem poznavanju i razumijevanju raznovrsnih tema iz hrvatske povijesti, od srednjeg vijeka do samog kraja 20. stoljeća, od političke i vojne, do društvene i kulturne problematike. Ipak, iako raznolik, ovaj zbornik naravno najviše pažnje posvećuje temama i razdobljima koji su bili u fokusu istraživačkih interesa samog dr. Kruheka te tako novim spoznajama najbolje odaje počast radu ovog dugogodišnjeg djelatnika Hrvatskog instituta za povijest, istovremeno, nadamo se, pružajući mu i poticaj za buduća povijesna istraživanja kako bi se njima, unatoč odlasku u mirovinu, još uvijek predano bavio.

Filip Novosel

Varaždinska kovnica Sorlini. Katalog izložbe otvorene od 4. prosinca 2013. do 6. veljače 2014. u palači Herzer, prir. Spomenka Težak, Gradski muzej Varaždin, Varaždin 2013., 129 str.

U izradi kataloga je sudjelovalo jedanaest autora, a podijeljen je na uvodni analitički dio te na kataloške jedinice. Samu izložbu je bilo moguće postaviti zahvaljujući dugogodišnjoj suradnji, kroz deset godina, između varaždinskih kolekcionara i Muzeja, a uz doprinose drugih ustanova i privatnih zbirka. U uvodnom poglavlju *Varaždinska kovnica Sorlini* (11-24), Spomenka Težak sažima nastanak i djelovanje Sorlinijeve kovnice od 1898. do 1946. godina. Njen osvrt počinje s opisom prikupljene bibliografije o kovnici, među kojima su najbrojniji radovi o samim proizvodima (medalje, ordeni, hladno oružje i oznake). Drugi uvodni dio je kratki tekst Vladimira Huzjana *O proizvodima zlatarsko-rezbarske radionice Sorlini u Varaždinu* (25-29), koji se proteže kroz tri vremenske cjeline: od osnutka 1898. do 1918., od 1918. do 1935., te u desetljeću od 1935. do 1945. godine. Autor odabire pokoji referentni proizvod (značke, medalje, žetone,

i sl.) izrađen bilo za civilne (udruge, sportski klubovi) bilo za vojne organizacije. Obrađuje se promjena imena tvrtke i natpisa prema političkim previranjima – zbog kojih na kraju sin-na-sljednik Valter Sorlini biva osuđen na zatvor krajem drugog svjetskog rata, a autor ističe promidžbene sposobnosti Sorlinijeve obitelji tijekom svih pedesetak godina djelovanja.

Najveći dio je ilustrirani *Katalog izložbe* (32-125). Podijeljen je na osam izložbenih cjelina: *Iz povijesti Varaždinske radionice Sorlini* (Varaždin, Obitelj Sorlini, Zlatarska i rezbarska radionica Franje Sorlinija, Jugoslavenska kovnica i lijevaonica Fran Sorlini Varaždin, Industrijska kovnica Valter Sorlini Varaždin), *Medalje* (Vatrogasna, Obrtnička, Vojna, Pjevačka i Vjerska društva, Medalje sportskih događanja i društava), *Žetoni, Znakovlje, Militaria* (Oznake za vojne odore, Bodeži i sablja), *Značke* (Sportska, Lovačka, Ribolovna i Planinarska društva, Vatrogasna, Dobrotvorna, Pjevačka, Obrtnička društva i Industrija, Značke političkih i različitih društvenih institucija, Pseće oznake, Socijalističko razdoblje), *Plakete* (Sorlinijeva radionica) i *Odlikovanja*. Ukupno je izloženo 317 artefakata za koje katalog detaljno bilježi veličinu, sastav, natpise, vrijeme kovanja i slično. Cijela izložba je vrlo značajno izdanje za upoznavanje dinamičkog poduzetničkog duha koji je vladao Hrvatskom krajem 19. i početkom 20. stoljeća te za revalorizaciju hrvatske industrijske baštine te bi takva tematska istraživanja i publikacije svakako bilo poželjno nastaviti.

Sabine Florence Fabijanec

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 56, Zagreb – Zadar 2014., 473 str.

Znanstveni časopis *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* godišnjak je koji objavljuje izvorne znanstvene i stručne članke, prikaze i recenzije te pokriva područje humanističkih znanosti (povijest i povijest umjetnosti, pomoćne povijesne znanosti, arheologija). Časopis je pokrenut 1954. godine pod nazivom "Radovi Instituta JAZU u Zadru" te je od tada do danas jedna od vodećih redovitih znanstveno-povijesnih publikacija na području Dalmacije i Hrvatske općenito. Poseban naglasak daje se temama vezanim za povijest Dalmacije, no časopis kao takav pokriva i područja ostalih povijesnih hrvatskih zemalja. U nastavku ćemo prikazati svezak 56 objavljen u prosincu 2014. godine. U tom svesku objavljeno je trinaest izvornih znanstvenih članaka, jedno prethodno priopćenje, jedno izlaganje sa skupa te dva prikaza.

Časopis započinje znanstvenim člankom Nikole Cesarika pod naslovom *Osvrt na itinere ale Tungra i Frontonove ale* (1-24), u kojem autor razmatra identifikaciju i itinerar dvije rimske konjaničke postrojbe koje su tijekom I. stoljeća boravile u provinciji Dalmaciji te na temelju revizijskog čitanja natpisa s nadgrobne stele iz Dugopolja donosi vlastita saznanja o spomenutim postrojbama.

U radu *Zvezdana Strike Toma Arhiđakon i obnova Ninske biskupije* (27-43) autor obrađuje problematiku biskupskog sjedišta u Ninu i njegovog ukidanja na saborima u Splitu 925. i 927./8. godine te na temelju kritičkog čitanja *Historia salonitana* Tome Arhiđakona donosi novo mišljenje o trenutku obnove Ninske biskupije.

Zdenka Janeković Römer autorica je idućeg rada, *Ser Micouillus Petri, draparius, civis iadre – život kao znak vremena* (45-68), u kojem istražuje porijeklo, život, poslovanje i društveni utjecaj zadarskog trgovca suknom Mihovila Petrova (umro 1385) na temelju podataka iz njegova inventara te donosi o tome dosad nepoznate podatke.

Carica Svetog Rimskog Carstva, Leonor Portugalska, u svetištu sv. Šimuna Bogoprimca u Zadru (71-89) naslov je znanstvenog članka Krešimira Kužića u kojem autor prikazuje okolnosti koje su dovele do posjeta njemačke carice Leonor Portugalske Zadru i relikviji sv. Šimuna neposredno nakon njezinog vjenčanja s Friedrichom III. Habsburgom u Rimu 1452. godine. Kao